ROLL NO. 66-Y-698

RECORDS OF

Company Yivo Inst
print name of organization or user in inch high letters—

START 15/311

CONTENTS Books

FINISH

OPERATOR Walter Cleary

GRAPHIC

DATE 3/7/66

GRAPHDEX SYSTEM

פֿון דער ביבליאָטעק
פֿון ייִדישן וויסנשאַפֿטלעכן אינסטיטוט
- ייִוואָ -, ניו-יאָרק
FROM THE LIBRARY OF
YIVO INSTITUTE FOR JEWISH RESEARCH,
NEW YORK

IN MEMORY of ABRAHAM CAHAN

Editor of the Jewish Daily Forward, 1897–1952

Research archives on Jewish life throughout the world, at the Hebrew University of Jerusalem.

צום אָנדענק פון אב. קאַהאַן

רעדאַקטאָר פון „פאָרווערטס" — 1897—1952

וויסנשאַפטלעכער אַרכיוו וועגן יידישן לעבן אין דער וועלט ביים העברעאישן אוניווערסיטעט אין ירושלים.

לזכר אברהם קאַהאַן

עורך ה"פאָרווערטס" — 1897—1952

ארכיון מדעי על חיי היהודים בעולם, על יד האוניברסיטה העברית בירושלים.

פאריזער

פעריאדישע אויסגאבע

№ 4

סעפטעמבער

1946

BULLETIN N° 4 PARISER SCHRIFTEN

פאריזער שריפטן

פעריאָדישע אויסגאַבע

אָרגאַן פונעם פאַרבאַנד

פון

יידישע קולטור-געזעלשאַפטן אין פראַנקרייך

רעדאַקציע־קאָלעגיע .

דר. מ. דוואָרזשעצקי, כ. ניימאַן, דר. ה. סלאָוועס,
יה. קאָרנהענדלער, פראָפ. מ. קיוועליאָוויטש.

N° 4 סעפּטעמבער 1946

פאַרלאַג „אויפסניי“, פּאַריז 14, rue de Paradis, Paris-10e

עס דרוקט זיך און דערשיינט גאָר אינגיכן :

יזכור-בוך

געווידמעט דעם אָנדענק פון פערצן פּאַ־
ריזער יידישע אומגעקומענע שרייבער,
אונטער דער רעדאַקציע פון: י. ספּעראַ,
ג. קעניג, מ. שולשטיין, ב. שלעווין.

געפינען זיך אין דרוק :

משה שולשטיין : אַ בוים צווישן חורבות (לידער און פּאָעמעס)

ב. שלעווין : די יידן פון בעלוויל (ראָמאַן).

יידישער פאָלקס-פאַרבאַנד, פּאַריז

אינגיכן דערשיינט :

ד״ר מאַרק דוואָרזשעצקי :

ירושלים דליטא אין קאַמף און אומקום

מיט באַשטעלונגען זיך ווענדן :
Union Populaire Juive : 10 bis, rue d'Elzévir, Paris-3e

יידישע פאָלקס-געשיכטע פון ש. דובנאָוו

אַרויסגעגעבן פון „אונזער שטימע“

30, rue de la Mare, Paris-20e. *Tél. : MEN* 95-57

אַלס פּרעמיע פאַר אירע לייענער

לייענט און פאַרשפּרייט

פּאַריזער שריפטן

ווענן באַשטעלונגען און אַבאָנעמענטן זיך ווענדן

UNION DE LA CULTURE JUIVE

36, Rue Amelot - PARIS-XIe - Tél. : Roq. 54-65

אינהאַלט

ד״ר ח. סלאָוועס — **שלום עליכם און מיר** — — — — — — — — — — 3

משה שולשטיין — **לידער** — — — — — — — — — — — — 8

מארק שאגאל — **„זאָלן מיר געפינען טרייסט״** — — — — — — — 15

ד״ר מארק דוואָרזשעצקי — **ליטעראַטור און קונסט אין געטאָ־ווילנע** 18

מרדכי שטריגלער — **לידער** — — — — — — — — — — — — — 29

מלכה לאָקער — **שטעט צעפאלן** — — — — — — — — — — — — 31

סאם: גאודסמיט — **וועטלויף צוליב דעם שכר פון אויבן** — — — — 33

מ.ווילנער — **דוד האָפשטיין** — — — — — — — — — — — — 43

י. ח. בילעצקי (תל־אביב) — **אברהם שלאָנסקי** — — — — — — — 49

ב. שלעווין — **אויף די אלטע שפּורן** (נאָוועלע) — — — — — — — 57

מ. ליטווין — **ליד** — — — — — — — — — — — — — — — 69

נ. ליסטווינסקי — **א וויכטיקער און פארלאָזענער פּראָבלעם** — — — 70

מ. ליטווין — **פּראָבלעמען פון דער מאָדערנער פראנצויזישער ליטעראַטור** — — — — — — — — — — — — — — — 74

י. וויינפעלד — **המנס מפּלה** — — — — — — — — — — — — 82

קריטיק:

1) **יהזקאל קאָרנה**,ענדלער — — — — — — — — — — — — 88

2) **ב. שלעווין** — — — — — — — — — — — — — — — 89

3) **מ. זעלדאָוו** — — — — — — — — — — — — — — — 91

טעטיקייט פונעם פארבאנד פון יידישע קולטור ־ געזעלשאפטן אין פראנקרייך — — — — — — — — — — — — — — 92

קולטור ־ כראָניק — — — — — — — — — — — — — — 93

ד״ר ח. סלאָוועס

שלום־עליכם און מיר

ס׳איז געהאַט אויפגעקומען אַ מחשבה, גלייך נאָך דער באַפרייונג: צי וועלן די ביים־לעבן־געבליבענע יידן פון איירָאָפּע, די יעניקע, וואָס זענען אַדורך אַלע שבעה מדורי־גיהינום און נישט אומגעקומען — צי וועלן זיי נאָך קענען, צי וועלן זיי נאָך זיין מסוגל צו לייענען שלום־עליכמען? וועט זייער פאַרחושכטער בליק קענען אויפפינקלען אַמאָל אין פרייד פון שלום־עליכמס געלעכטער?... וועט זייער צעבלוטיקט האַרץ זיין ביכולת, אויפסנייז זיך צו עפענען פאַר דער שלום־עליכמדיקער הדווה און גליקזעליקייט?... וועלן זיי נישט אַמאָל פאַרשילטן דאָס געלעכטער בכלל, ווי אַ חלול־הקדושים, ווי אַ פאַראַט לגבי די מיליאָנען פאַרשווונדענע, וועמענס זכרון עס דאַרף בלייבן פאַראַנקערט אינעם באַוווסטזיין סיי טאָג און סיי נאַכט?...

די דאָזיקע מחשבה איז געווען גיכער אַן אַבסטראַקטע, ווייל לייענען שלום־עליכמען איז בכלל געווען אומעגלעך, צוליב דער פשוטער סבה, וואָס צוגלייך מיט די אומגעקומענע יידישע לעבנס איז אויך געווען אומגעקומען דאָס יידישע בוך.

אָבער אָט איז אַריבער אַ שטיקל צייט. די חרובע יידישע ישובים האָבן זיך אָנגעהויבן ביסלעכוויז, ביסלעכוויז אָפּבויען. עס זענען אויך אויפגעשטאַנען תחית־המתים יידישע ביבליאָטעקן. יידישע לייענער האָבן זיך, ווי נאָך אַ גרויסן הונגער, אַ וואָרף געטאָן אויפן יידישן בוך, און אין דער ערשטער ריי — אויף שלום־עליכמען.

שלום־עליכם איז היינט דער אַמערסטן געלייענטער, דורכן שארית הפליטה, יידישער שרייבער. ער איז דער אמערסטן נאָענטער פון אלע אונזערע גרויסע וואָרט־מייסטער. זיין כסדרדיקע שכרות פון לעבן האָט גובר געווען די שכרות פון אומקום און טויט. ער איז אַ באַגייסטערער, אַ יאָ־זאָגער, אַ מיטבויער.

שלום־עליכם טרייסט נישט. ער היילט. קיין טרייסטער וואָלטן מיר היינט נישט פאַרנומען — צו גרויס איז דער אומגליק. „טרייסט דאָס פאָלק״, האָט גערופן פרץ. אָבער טרייסט־ווערטער זענען נישט מער ווי ווערטער. און ווערטער האָבן פארלוירן זייער שליטה אויף אונז. עס האָט זיך אויפגעשטעלט אַ מין עקראַן — פון פיין, פאַרביטערונג און אַנטוישונג — וואָס מאַכט, אַז ווערטער זאָלן אָפּשפּרינגען, נישט דערגיין צו אונז.

אַז אַ חולה־מסוכן פאַרדייט נישט מער קיין רפואות, בלייבט בלויז איין האָפענונג: אויפן אינסטינקט פון לעבן, וואָס קעמפט קעגן אומקום און אויף דער זון, וואָס שטאַרקט און סטימולירט דעם קראַנקנס לעבנס־ווילן. שלום־עליכם איז היינט פאַר אונז ווי אַן אוצר פון זונען־שטראַלן. ער איז איין גרויסער, שפּרודלדיקער קוואַל פון לעבן און ליכט. מיר טויכן אַריין אינעם קוואַל און דערפילן תיכף ווי מחיהדיק־אומאויפהערלעך עס שטראָמט אין אונז, דורך יעדער פאָרע אונזערער, לעבנס־כח און לעבנס־פרייד. שלום־עליכמס ברענענדיקע ליבע צום לעבן שטעקט אָן. דער חולה־מסוכן, וואָס האָט געהאַט צוגעקוקט, כמעט גלייכגילטיק שוין, ווי זיינע כחות גייען אויס, באַקומט ווידער ליב דאָס לעבן. ער

מלך ראַוויטש האָט אין וואַרשע, ווו ער איז אין משך פון לאַנגע יאָרן געווען דער
סעקרעטאַר פון ליטעראַטן־פאַריין, פּערזענלעך און אינטים געקענט אַט דעם גאַנצן דור,
וואָס איז, אַחוץ אייניקע גליקלעכע אויסנאַמען, אַוועק, צוזאַמען מיטן
גאַנצן פּויליש: יידנטום, דעם לעצטן וועג פון אומקום. דאָס בוך איז דעריבער, אפשר
נישט צופעליק — כּמעט פיל פון די פּאָרטרעטן זענען געשריבן געוואָרן נאָך פּ א ־
אונזער גרויסן הורבן — איינגאַנצן אונטערן צייכן פון פאַרניכטונג. עס ווייעט אַ טיפער
אומעט פון די בלעטלעך, מען שפּירט דעם ערב־אומקום, די טאָטאַלע אָרעמקייט, די אויס־
זיכטסלאָזיקייט, דעם לאַנגזאַמען פונאַנדערפאַל פון אַ גרויס: יידישן קולטור־ישוב
אָבער די פּאַן פונעם בוך בלייבט אַלעמאָל טלאָמאַצקע 13 ; און דערפאַר אפשר קאָן
באַטראַכט ווערן דאָס בוך פון מלך ראַוויטש ווי אַ דענקמאָל אַט דעם גרויסן קולטור־
הויז, ווו עטלעכע דורות יידישע פּען־מענטשן זענען פאַרביינגעגאַנגען און
געלאָזן נאָך זיך טיפע שפּורן אינעם יידישן שאַפ: צווישן ביידע וועלט־מלחמות.

נישט קיין ליטעראַריש־קריטישן אַנאַליז באַדאַרף מען צו זוכן אינעם „לעקסיקאָן"
און דאָך איז ער דורכויס פאַרבונדן מיט די גענויסטע שטריכן פון יעדן איינעם פון
די שרייבערישע פּערזענלעכקייטן. יעדער שרייבער איז דאָ געזען, וואָלט איך געזאָגט,
מיט: אויג פון אַ בעלעטריסט — אַ שטריך, אַן אַנעקדאָט, אַ סביבה־שילדערונג און די
אפילו, וועלכע מיר האָבן פּערזענלעך נישט געקענט, שטייען פאַר אונז לעבעדיק. יעדער
פון די שרייבער איז געזען דורך דער פּריזמע פון אַנעקדאָט און יעדער אַנעקדאָט איז אין
גרונט גענומען ענג צוזאַמענגעבונדן מיטן מהות פון זיין שאַפן.

האָט זיך טאַקע באַקומען זייער אָריגינעלס אי: דער אידעע און אינעם צוזאַמענשטעל
פונעם בוך.

מיר האָבן שוין ביז איצט געלייענט די פּאָרטרעטן־ביכער פון יידישע שרייבער ביי
ז. וויינפּער, ביי י. באַטאַשאַנסקי, אָבער די אויבנדערמאָנטע האָבן נישט געפונען דעם
קורצסטן, דירעקטן שטריך פון דער שרייבערישער פּערזענלעכקייט.. ס'איז געווען ביי
זיי מער אינטערוויו, ווי פּאָרטרעט, מער קריטישער אַנאַליז, ווי מהות פו: דער שריי־
בערישער פּערזענלעכקייט. ביי מלך ראַוויטש איז עס פאַר אַלעם אינטימער „משפּחה"־
דיקער צוגאַנג, אַ גאַנץ באַזונדערער אופן אויפצודעקן פאַר אונז די אינערלעכע וועלט
פונעם שרייבער און — ווי ראַוויטש אַליין זאָגט אינעם פאָרוואָרט : „אַ בונט
שליכלען צו אַ בונט האַרציקע, ליידנדיקע יידישע נשמות פון אַ גרויסן און טראַגישן
יידישן דור". אַט דער אינטימער אַריינבליק אין אַ דור יידישע שרייבער, וואָס געהערט
שוין צו אַ פאַרגאַנגענער תקופה, וועקט אויף אין אונז אַ וועלט פון ליבע און טרויעריקע
דערמאָנונגען צו די שאָטנס פון נעכטן.

סיי אין די באַמערקונגען פונעם מחבר, סיי אין דער גענומענער הקדמה ביי פּרצן
און סיי אינעם פּאָרטרעט, געווידמעט דעם וואַרשעווער ליטעראַטן־פאַריין, האָט שוין מלך
ראַוויטש אַליין געזאָגט אַלץ, וואָס קאָ: און דאַרף, אייגנטלעך, געזאָגט ווערן אין אַ
קורצער רעצענזיע וועגן אַזאַ וויכטיק און נוצלעך בוך. אַליין אַ געניטער מייסטער פון
דער קורצער רעצענזיע, איז דער מחבר פאַרלאָפן דעם וועג אַלע זיינע רעצענזענטן. זאָל
אָבער דאָס וויכטיקסטע איבערגעחזרט ווערן : דאָס בוך איז אַ וויכטיקער ביישטייער צו
דער געשיכטע פון דער יידישער ליטעראַטור פון דער נאָענטסטער און אַזוי ווייטער
עפּאָכע אין מדינת פּוילן.

דער דאָזיקער טראַגישער דור האָט נאָך דער ערשטער וועלט־מלחמה אָנגעהויבן מיט
גרויסע, שיינע האָפענונגען, מיט טיפן גלויב: און האָט ביז דער לעצטער מינוט נאָך
געגלויבט אין אַ שענערער וועלט, וואָס וועט קומען. זייער קרייץ־וועג האָט זיך נאָך
אָנגעהויבן אַ סך פריער איידער די היטלערישע חילות האָבן פאַרפלייצט דאָס לאַנד,
אַ סך פריער איידער זיי זענען פאַרשפּאַרט געוואָרן אין געטאָ. זיי האָבן אַט דעם אומ־
דערשיטערלעכן גלויבן אויסגעהאַמערט אין לעבעדיקן, קינסטלערישן וואָרט, וואָס וועט
פאַרבלייבן לדורות.

איז דעריבער דער פאַרדינסט פונעם דיכטער און עסעיסט מלך ראַוויטש אַ פיל
פאַכער צו האָבן זיי געשטעלט, די מאַרטירער פון אונזער פאָלק און פון אונזער ליטע־
ראַטור, מיטן דאָזיקן וואַרעמען בוך אַן איינציקאַרטיקע מצבה, אַ באַשיידענעם מאָנומענט.

מ. זעלדאָוו

נ. בוכוואַלד — טעאַטער. איניציאַלן און אָרנאַמענטיק פון אהרן גורעלמאַן. פאַרלאַג־קאָמיטעט: טעאַטער, ניו־יאָרק.

אונזער מאָדערנער טעאַטער איז שוין אַ זיבעציקער און כּמעט ער האָט צו פאַר־
צייכענען וויכטיקע דערגרייכונגען און אויפטוען אויף אַלע זיינע געביטן, באַזונדערס
אין די לעצטע 25 יאָר, האָט נאָך אונזער ליטעראַטור נישט פאַרמאָגט עד היום קיין איין
בוך, וואָס זאָל אַלזייטיק און ס י ס ט ע מ אַ ט י ש באַהאַנדלען די פּראָבלעמען פון
טעאַטער־קונסט בכלל און פון יידישן טעאַטער בפרט.
האָט עס געדאַרפט זיין אַזוי, אַז אין ניו־יאָרק זאָל זיך גרינדן און אַנטוויקלען אַ
יידישער נ ע ז ע ל ש אַ פ ט ל ע כ ע ר טעאַטער און סטודיע־„אַרטעף" און אַז
נ. בוכנוואַלד זאָל דאָרט זיין דער לעקטאָר איבער טעאַטער־קונסט, כּדי די יידישע לי־
טעראַטור זאָל זיך באַרייכערן מיט אַ וויכטיקן און ציכטיקן ספר, באַרופן אויסצופילן
אַזאַ גרויסן בלויז אין אונזער טעאַטער־ליטעראַטור.
דאָס בוך, אַ ווערק מיט אַ גרויס: פאַרנעם פון איבער 450 זייטן, באַשטייט פון
צוויי טיילן.
דער ערשטער טייל איז געווידמעט דער טעאַטער־קונסט בכלל. אין 21 שמועסן,
דורכגעפירטע אין טעאַטער־סטודיע און שפּעטער פון מחבר באַאַרבעט, באַהאַנדלט נ.
בוכוואַלד מיט טיפער פאַרשטענדעניש, אויף אַ לעבעדיק־קלאָרן אופן, מיט אַ דיאַלעקטיש־
צוגאַנג און מעטאָד די סאַמע וויכטיקסטע פּראָבלעמען פון מאָדערנער טעאַטער־קונסט.
טעאַטער איז אין תוך דיאַלעקטיש ; עס איז דאָס לעבן אין ווערן, אין כסדרדיקע
קאָנפליקטן או: צוזאַמענשטויסן פונעם יחיד מיט זיך, מיט דער סביבה, פונעם היינט
מיטן מאָרגן, פון דער וועלט, וואָס גייט אַוועק מיט דער וועלט, וואָס קומט. טעאַטער
איז די דיאַלעקטיק פונעם לעבן, קינסטלעריש פאַרפולקומט.
אַלזייטיק, דיאַלעקטיש איז אויך באַלויכטן די ראָלע פון אַקטיאָר, רעזשיסאָר, פון
פאַרשיידענע מינים קונסט־געביטן, וואָס פירמען צוזאַמען אויס, אי: אַ קאָמפּליצירטן
פּראָצעס, אַ האַרמאָניש ווערק, אי: וועלכן, די לפּנימדיקע כּתירות פו:, אַ שטייגער דעם
אַקטיאָר, וואָס איז נ ל יי כ צ יי ט י ק דער אינסטרומענט און דער ווירטואָז, דער
העלד, וואָס לעבט אי ן ז י ך די מענטשלעכע דראַמע און שפּילט מ י ט
ה אַ ר ץ און דער אַקטיאָר וואָס דאַרף זי קינסטלעריש, מ י ט ק אָ פּ באַהערשן,
כּדי זי א ו י ס צ ו ש פּ י ל ן פאַרן פּובליקום, געפינען זייער תּיקון אין אַ
סינטעטישער הרכבה פון עכטער, שלמותדיקער קינסטלערישער שאַפונג.
סיסטעמאַטיש, מעטאָדיש, זאַכלעך, טיף־ערנסט איז דער מחבר, אָבער נישט
מעכאַניש־דאָגמאַטיש, נישט טרוקן מיט אַ פאַרויס־אַלגילטיקער כּללים־תורה. דידאַקטיש,
אָבער, אַ דאַנק דעם דיאַלעקטישן מעטאָד און דעם לעבעדיקן גערעדטן שמועס־נוסח, באַ־
קומט דער הערער־לייענער נישט קיין טעאָריע מיט אַקסיאָמעס, נייערט באַלויכטונג און
אָנרעגונג צו פאַרטיפן די באַהאַנדלטע פראַגן : דער לייענער ווערט אַ מיטשמועסער,
וואָס באַגעגנט זיך נישט מיטן פּאַסיוון צוהערכן, ער פרעגט, ער מ ו ז פרעגן.
ווייל דער מחבר איז אויסן מער צו סטימולירן ווי צו פאַרענטפערן. ער פרעגט מער
ווי ער זאָגט, כּמעט ער זאָגט אַ כּד. און אַט דאָס איז די גרעסטע מעלה פון אַלע
מעלות, וואָס דאָס בוך פאַרמאָגט און פאַרמאָגט אַ סך.
קאָן דעריבער דער ערשטער טייל פון בוך, דער וויכטיקסטער, ווערן אַ תּמציתדיקער,
סטימולירנדיקער האַנט־בוך פאַרן יונגן יידישן אַקטיאָר, רעזשיסאָר, און סתם טעאַטער־
באַזוכער און ליבהאָבער.
דער צווייטער טייל, געווידמעט די פּראָבלעמען פון יידישן טעאַטער אין אַמעריקע,
איז ממלא דעם ערשטן.
דאָ איז שוין דער מחבר מער עסעיסט, פּובליציסט און טעאַטער־קריטיקער ווי
לעקטאָר־שמועסער. דאָ האָבן מיר זאַכלעכע, דיאַלעקטיש־אַלזייטיקע אַנאַליזן פון די סאַמע
אָנגעווייטיקסטע פּראָבלעמען פו: יידישן טעאַטער־לעבן אין אַמעריקע.
אינטערעסאַנטע אָפּהאַנדלונגען וועגן שונד־טעאַטער, וועגן עקאָנאָמישן, קולטורעלן

מצב פון יידישן טעאַטער, וועגן זיין רעפּערטואַר, וועגן אַקטיאָרן־באַשטאַנד, און אַביעקטיווע אָפּשאַצונג פון דער טעטיקייט פון מאָריס שוואַרץ קונסט־טעאַטער, פון „אַרטעף" און צום סוף פון דער יידישער ליטעראַטור איבער טעאַטער־פּראָבלעמען.

דער טייל איז אַ וויכטיקער צוגאָב צום ערשטן, ווייל פאַר אונז איז וויכטיק צו קענען די טעאַטער־קונסט־פּראָבלעמען אין די איצטיקע, ק אָ נ ק ר ע ט ע באַדינגונגען.

דעם מחברס טיפער אחריות־געפיל, פאַרן גורל פונעם יידישן טעאַטער האָט גורם געווען, ער זאָל זיך נישט באַגנוגענען מיט געבן דעם לייענער בלויז טעאָריע פון טעאַטער־קונסט בכלל, נייערט זיך באַמיען אים אַריינפירן ווי אַ מיטבויער אין דעם ק אָ נ ק ר ע ט ן בוי־ווערק פון היינטצייטיקן יידישן טעאַטער מיט אַלע זיינע מעלות, חסרונות און שוועריקייטן.

מען קען אפשר נישט מסכים זיין מיט אַלע הנחות פון מחבר, אָבער, עס איז קיין שום ספק נישט, אַז די פּראָבלעמען, וועלכע שטעלן זיך פאַרן אַמעריקאַנער יידישן טעאַטער זענען כמעט די אייגענע, וואָס אין אַלע אַנדערע יידישע קיבוצים אויסער ראַטנפאַרבאַנד. איז פאַרשטענדלעך, אַז אַזאַ בוך קען ווירקן עס זאָל אַריינגעבראַכט ווערן מער קלאָרקייט אין דעם פאַרוויקלטן פּראָבלעמען־קנויל, וואָס הייסט יידיש טעאַטער.

זעלטן שיין אַרויסגעגעבן, ציכטיקע, אָריגינעלע טיפּאָגראַפיע, באַצירט מיט אַר־נאַמענטיק און איניציאַלן פון א. גודעלמאַן, פון הויכער קינסטלערישער קוואַליטעט, באַרייכערט מיט רעפּראָדוקציעס פון יידישער און אַלוועלטלעכער בינע־קונסט, פאַרשאַפט דאָס בוך פון נ. בוכוואַלד אַן אמתן נחת־רוח. אַזאַ בוך איז אַ מוסטער־ווערק.

ט ע ט י ק י י ט

פון דעם פאַרבאַנד פון יידישע קולטור-געזעלשאַפטן אין פראַנקרייך

דער פאַרבאַנד פון יידישע קולטור־געזעלשאַפטן אין פראַנקרייך האָט אָנגעהויבן זיין עפנטלעכע טעטיקייט מיט דער פּראָקלאַמירונג פון דעם ערשטן קולטור־חודש 1945, אונטערן צייכן פון י. ל. פּרץ.

אויך דאָס יאָר האָט דער קולטור־פאַרבאַנד פּראָקלאַמירט אַ קולטור־חודש : צום 30־טן יאָרצייט פון אונזער גרויסן פאָלקס־שרייבער שלום־עליכם, איז אָרגאַניזירט געוואָרן פון ק. פ. אַ קולטור־יום־טוב, אויף וועלכן עס זענען געהאַלטן געוואָרן רעפעראַטן און עס איז אויפגעפירט געוואָרן אַ ספּעציעלער קינסטלערישער פּראָגראַם, אין וועלכן עס האָבן זיך באַטייליקט די אַרטיסטן פון „ייקוט", דער דראַמקרייז ביים „אַרבעטער־רינג", דער פאָלקס־כאָר ביים צ. ק. ר., ווי אויך די בעסטע יידישע מוזיקאַלישע כוחות.

אַדאַנק דער איניציאַטיוו פון ק. פ. זענען איבערן גאַנצן לאַנד און אין די פאַר־שיידענע שטאָט־טיילן פון פּאַריז פאַרגעקומען פייערונגען לכבוד שלום־עליכם.

די שלום עליכם פייערונגען וועלן זיך ציען אין לויף פון גאַנצן יאָר. דער ק. פ. האָט שוין אַרויסגעגעבן אַ גראַוויורע פון ש. ע. אויפן פאָן פון זיינע העלדן, און אַ ספּעציעלע מאַרקע. עס ווערט אויך צוגעגרייט אַן אילוסטרירטע דערציילונג פאַר קינדער — „דער זיינער", געצייכנט פון קינסטלער־גראַפיקער משה באַהעלפער ; אויסער דעם גרייט זיך דער „ייקוט" אויפצופירן "200.000" פון שלום־עליכם, רעזשי פון א. פעסלער.

די טעטיקייט פון ק. פ., אויסער די שלום עליכם־פייערונגען, וואָס ער האָט דורכגע־פירט און גרייט צו, האָט זיך אויסגעדריקט בעיקר אין דער ווייטערדיקער אַנטוויקלונג פון זיין טעאַטער — „ייקוט", וואָס האָט, נישט געקוקט אויף כלערליי שוועריקייטן, פאַרענדיקט דעם ערשטן סעזאָן מיט דערפאָלג.

ער האָט אין פאַרלויף פון סעזאָן אויפגעפירט 3 פּיעסעס : „פּישקע דער קרומער", באַאַרבעט און רעזשיסירט פון שמחה שוואַרץ, „המנס מפּלה" פון ד"ר ח. סלאָוועס, אויפ־געפירט פון א. פעסלער און צום סוף „אין אַ פאַרוואָרפן ווינקל" פון פּרץ הירשביין, באַאַרבעט און רעזשיסירט פון מ. קינמאַן.

די טעאַטער־סטודיע האָט זיך פאַר דעם סעזאָן גוט אַנטוויקלט. עס איז צו האָפן, אַז צום קומענדיקן סעזאָן וועלן די פאַרשטעלונגען פון „ייקוט" האָבן נישט קיין קלענערן דערפאָלג ווי אין פאַרגאַנגענעם, ערשטן סעזאָן פון זיין טעטיקייט.

די „פּאַריזער שריפטן", אָרגאַן פון ק. פ. האָבן אַרויסגערופן אין דער גאַרער וועלט אַ גרויסן אינטערעס און צאָלרייכע אָפּקלאַנגען. צום באַדויערן האָבן פאַרשיידענע סיבות גורם געווען, אַז די „פּאַריזער שריפטן" זאָלן נישט קענען דערשיינען רעגלמעסיק ווי מיר האָבן עס געוווּנטשן, נאָר עס איז צו האָפן, אַז מיט דער נאָרמאַליזירונג פון דער אַלגעמיינער לאַגע אין לאַנד וועלן זיי דערשיינען אָפטער און מער רעגולער.

אַדאַנק דער איניציאַטיוו פון ק. פ. איז געגרינדעט געוואָרן אַן אַלגעמיינער יידישער ליטעראַטן־ און זשורנאַליסטן־פאַריין, וועמענס ערשטע עפנטלעכע מאַניפעסטאַציע איז געווען די פריינטלעכע באַגעגעניש און קבלת־פּנים פון די חשובע געסט — ה. לייוויק און י. אפרת מיט וועמען די היגע יידישע ליטעראַטן האָבן געהאַט אַן ערנסטן און וויכטיקן מיינונג־אויסטויש.

אַ וויכטיקער אויפטו פון ק. פ. איז דאָס אָרגאַניזירן פון ענגערע צוזאַמענטרעפן פון דעם היגן יידישן קולטור־אַקטיוו מיט די חשובע געסט פון אויסלאַנד.

עס זענען אָרגאַניזירט געוואָרן אויפנאַמעס פאַר זרובבל, פּראָפעסאָר ליבמאַן־הערש, די אַרטיסטן מאַלי פּיקאָן און יעקב קאַליך, די דיכטער ה. לייוויק, און ישראל אפרת פאַר פ. נאָוויק און צום סוף פאַר מאַרק שאַגאַל און נחמן מייזיל, ווי אויך פאַר י.ב. שטיינבערג.

ביי די אַלע צוזאַמענטרעפן האָט דער היגער יידישער קולטור־אַקטיוו געהאַט די געלעגנהייט צו האָבן ערנסטע מיינונג־אויסטוישן מיט די אויסלענדישע געסט וועגן די וויכטיקסטע פּראָבלעמען פון יידישן קיום.

דער ק. פ. האָט אויסגעאַרבעט אַ פּלאַן פון עפנטלעכע דיסקוסיעס איבער פאַרשיידענע פּראָבלעמען פון יידישן לעבן און שאַפן.

דער ערשטער וויכוח געווידמעט „המנס מפּלה" פון ד"ר סלאָוועס אין דער אויפפירונג פון „ייקוט" האָט צוגעצויגן אַ גרויסן עולם און געהאַט אַ גרויסן מאָראַלישן דערפאָלג. צום אָנהויב פון קומענדיקן סעזאָן וועט דער קולטור־פאַרבאַנד ווייטער פאַרזעצן די דיסקוסיע־אָוונטן־סימפּאָזיומס.

דער קולטור־פאַרבאַנד האָט פּראָיעקטירט צו אָרגאַניזירן צוזאַמען מיטן יידישן קינסטלער־פאַרבאַנד אַן אויסשטעלונג פון ווערק פון די אומגעקומענע אין צייט פון אָקופּאַציע יידישע מאָלער און סקולפּטאָרן. ליידער, האָט זיך עס איבער פאַרשיידענע סיבות ביז איצט נישט איינגעגעבן צו רעאַליזירן, נאָר ער וועט מאַכן אַלע אָנשטרענגונגען, אַז אַזאַ אויסשטעלונג זאָל פאָרקומען דעם קומענדיקן סעזאָן.

דער קולטור־פאַרבאַנד האָט זיך פאַר דעם ערשטן יאָר פון זיין טעטיקייט שוין דער־וואָרבן אַ נאָמען אין דער היגער און אויסלענדישער יידישער קולטור־וועלט. ער האָט זיך געשטעלט אין פאַרבינדונג מיט אַלע וויכטיקסטע יידישע קולטור־אָרגאַניזאַציעס און ער האָפט, אַז צוזאַמען מיט די פאַראייניקטע כוחות אין דער גאַרער וועלט וועט ער מיטווירקן צו דער ווידעראויפלעבונג און אַנטוויקלונג פון דער יידישער קולטור בכלל און פון יידישן קולטור־לעבן אין פראַנקרייך בפרט.

קולטור־כראָניק

שלום-עליכם-פייערונגען

— אין דער גאַנצער וועלט איז גע־פייערט געוואָרן דער 30-טער יאָרצייט פון שלום־עליכם.

— אין ניו־יאָרק ווי אויך אין אַנדערע יידישע צענטערן פון די פאַראייניקטע שטאַטן זענען אָרגאַניזירט גע־וואָרן גרעסערע פאַראַנשטאַלטונגען פון די גרויסע יידישע קולטור־אָרגאַני־זאַציעס — „איקוף" און „ציקא".

— דער יידישער טעאַטער־אַנסאַמבל אין ניו־יאָרק האָט אויפגעפירט אַ ספּע־ציעלן ספּעקטאַקל — „שלום עליכמס העלדן".

— דער מאַי־נומער פון „יידישער־